

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koulutustarpeen ennakointimallin valmistelutyöryhmän mietinnöstä.

Tavoite tehdä ennakointimallista ja sen laskentaperiaatteista mahdollisimman läpinäkyvä on erittäin kannatettava. Myös työryhmän pyrkimys rakentaa mallista yksinkertainen, on kannatettava.

Kuinka hyvin sitten tässä on onnistuttu, on toinen asia, ja Hammaslääkäriliitossa jäimme kaipaamaan erityisesti laskentaliitteisiin liittyen selkeämpää ohjetta niiden tulkintaan. Hammaslääkärien osalta ammattialakohtaiset luvut tuotetaan – ymmärryksemme mukaan – myöhemmin kehitettävässä sosiaali- ja terveystalvelujen erityismoduulissa, jota toivomme pääsevämme kommentoimaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Jo tässä vaiheessa ja ennen kuin mahdollista sosiaali- ja terveystalvelujen erityismoduulia on kehitetty, voi kuitenkin nähdä, että hammaslääkärien osalta ennakointimalli on liian karkea ja jättää huomiotta alan tärkeitä erityispiirteitä, jotka vaikuttavat oleellisesti lopputulokseen.

Hammaslääkäriliiton mielestä mallin – jotta se pystyisi ennustamaan hammaslääkärien määrän kehittymistä oikein – tulisi käyttää laskentaperusteena ammattiryhmän ikärakennetta, joka on hammaslääkärikunnassa poikkeuksellinen. Alle 65-vuotiaiden hammaslääkäreiden keski-ikä on jo nyt verraten matala (44,8 vuotta) ja se tulee edelleen laskemaan nykyisestä noin 45 vuodesta noin 41 vuoteen seuraavien kymmenen vuoden aikana. Syynä ammattikunnan näin selvään nuorentumiseen on yksinkertaisesti se, että hammaslääkärikoulutuksen historiallisen korkeat sisäänottomäärät tuottavat suuremman määrän hammaslääkäreitä työmarkkinoille kuin mikä on alan eläkepoistuma.

Vuonna 2003 sisäänottomäärä oli 85 ja 2010-luvun alusta alkaen sisäänottomäärä hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon suomalaisissa yliopistoissa on ollut lähes 190. Nyt määrä on jo yli 190. Lisäksi hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinnon läpäisyaste on ollut erittäin korkea (jopa 95 %) – nyt ennakointimallissa sovellettava yleinen läpäisyaste on aivan liian matala.

Hammaslääkäreiden määrää työmarkkinoilla lisäävät myös ulkomaisissa yliopistoissa hammaslääketiedettä opiskelevat, Kelan opintotukea saavat suomalaiset (106 opiskelijaa vuonna 2024).

Ehdotetussa ennakointimallissa ”koulutustarpeen kasvua ennakoidaan tutkinnoille, joita suorittaneet opiskelijat työllistyvät hyvin ja joiden palkkataso on korkea”. Hammaslääkärit esitetään usein alana, jolla on täystyöllisyys. On totta, ettei työttömiä työnhakijoita ole ollut tilastoissa kuin 2–3 % työttömyysastetta vastaava määrä ja myös opiskelijat ovat työllistyneet hyvin. Haluamme kuitenkin muistuttaa, ettei työnvälitystilastoissa näy yksityishammaslääkäreiden vajaatyöllisyys, joka Hammaslääkäriliiton työmarkkinatutkimuksen mukaan koskettaa lähes 30 % yksityishammaslääkäreistä. Vajaatyöllisyys on tällä hetkellä yleisempi kokemus kuin kertaakaan sitten 1990-luvun. Lähes puolet hammaslääkäreistä työskentelee yksityisellä sektorilla.

Edellä kuvatut alakohtaiset erityispiirteet ovat vain esimerkkejä asioista, joita hammaslääkäritarpeen ennakkoinnissa (ja koulutusmäärien mitoituksessa) keskipitkällä aikavälillä on tärkeä huomioida. Erittäin merkittävässä roolissa on myös väestön sairastavuuteen, palvelujärjestelmän rahoitukseen, hoitomenetelmien kehittymiseen ja esimerkiksi työnjakoon liittyvien muutosten huomioiminen. Ajattelempa niin, että hammaslääkäriin ammatin kaltaisen alojen koulutustarpeen ennakkoinnissa olisi jatkossakin tärkeä hyödyntää spesifimpää asiantuntijatietoa korjaamaan (erityismoduulin) pohja-/perusmallin mahdollisia vinoumia.

Hammaslääkäriliitto on asiantuntijaorganisaatio, joka omalla tutkimustoiminnallaan tuottaa omaa ennakointitietoa hammaslääkärimäärien kehittymisestä ja työmarkkinatilanteesta sekä työvoiman tarpeesta. Hammaslääkäriliitto ilmaisee olevansa mielellään käytettävissä koulutustarpeen ennakkointia koskevaan asiantuntijatyöhön, jossa hammaslääkäritarvetta ennakoidaan tutkittuun tietoon pohjautuen.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Ennakointimallin toteutusta hammaslääkäreiden koulutustarpeen osalta on mahdoton arvioida ennen kuin sote-alan erityismoduulia on luotu.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Ennen sote-alan koulutustarpeen ennakkointia täydentävän moduulin kehittämistä ei ole mahdollista ottaa kantaa perusskenaarion ennakointitulokseen hammaslääkäreiden koulutuksen osalta.

Hammaslääkäriliitto toivoo mahdollisuutta päästä kommentoimaan sote-palvelujen erityismoduulia sen mahdollisimman varhaisessa suunnitteluvaiheessa.

Suomen Hammaslääkäriliiton puolesta

Aija Hietala-Lenkkeri, asiantuntijahammaslääkäri, HLT, EHL

Jaakko Koivumäki, erikoistutkija, YTT

Hietala-Lenkkeri Aija-Maaria
Suomen Hammaslääkäriliitto ry